

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТИ І НАУКИ: ВИМОГИ ЧАСУ

(з досвіду роботи науково-технічної бібліотеки ІФНТУНГ)

INFORMATION SUPPORT OF SCIENCE AND EDUCATION: REQUIREMENTS OF TIME

(from the experience of scientific and technical library of Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas)

Пилип Я.А.

Науково-технічна бібліотека Івано-Франківського національного
технічного університету нафти і газу

Pylip Yaroslava

Scientific and Technical Library of Ivano-Frankivsk National Technical
University of Oil and Gas

У статті розглянуто інформаційне забезпечення користувачів науково-технічної бібліотеки Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, поєднання традиційних методів із новітніми інформаційними технологіями, взаємодія бібліотеки та інформаційно-освітнього середовища університету.

This article describes the information support of users of scientific and technical library of Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, a combination of traditional methods with the latest information technologies, the interaction of the library and information educational environment of the University.

Ключові слова: бібліотеки вищих навчальних закладів, інформаційне забезпечення, бібліографічне інформування, інформаційні ресурси, електронний каталог, веб-сайт, наукове дослідження.

Keywords: libraries of universities, information support, bibliographic informing, information resources, electronic catalogue, web-site, scientific research.

Сьогодні, в умовах реалізації нової стратегії сучасної освіти, відбуваються кардинальні суспільні зміни, які супроводжуються глобальними інтеграційними процесами в різних сферах. Виконання непростих і відповідальних завдань реформування вищої освіти, вироблення новітньої методології всього комплексу науково-дослідної роботи та навчально-виховного процесу потребує безпосередньої участі вишівських

бібліотек, які завжди були і є центрами інтегрованого інформаційного забезпечення навчального і наукового процесів, обміну інформацією, надання інформаційних послуг.

Інформаційне забезпечення (тобто процес задоволення інформаційних потреб користувачів) з метою отримання освіти, забезпечення наукових досліджень та здійснення різних форм професійної викладацької діяльності, посідає важливе місце серед системоутворюючих факторів вищої освіти. Інформаційне забезпечення вищої освіти є основною функцією бібліотек вищих навчальних закладів, зокрема і науково-технічної бібліотеки (НТБ) Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. Бібліотека з максимальною повнотою поєднує традиційні методи роботи з сучасними інформаційними технологіями: ефективним використанням комп'ютерних технологій, спеціалізованих веб-сайтів та електронних баз даних, що допоможе забезпечити широкий доступ користувачів до освітніх ресурсів.

Враховуючи потребу користувачів в отриманні якомога повної і всебічної інформації про бібліотечні фонди, нові надходження взагалі та з питань освіти зокрема, довідково-бібліографічним відділом здійснюється бібліографічне інформування абонентів (керівництва та всіх кафедр університету) в режимі диференційованого забезпечення користувачів (ДЗК): щомісячно виходить з друку інформаційний бюлетень «Вища освіта» та щоквартально «Бюлетень нових надходжень», електронні версії яких представлено також на сайті бібліотеки.. Підтримується тісний зв'язок з референтами-інформаторами, які регулярно знайомляться з виставкою «Нові книги». Все це є форми групового бібліографічного інформування, тобто доведення інформації до певної групи користувачів, об'єднаних схожістю інформаційних потреб (запитів). Сюди ж відносимо галузеві і тематичні списки літератури, комплексні виставки-перегляди, усні бібліографічні огляди за відповідними темами, тематичні Дні інформації, Дні фахівця. Традиційним стало проведення інформаційно-ділових зустрічей («Днів кафедри»). Мета таких заходів – розкрити інформаційні можливості бібліотеки, ознайомити з інноваціями в її діяльності та виробити разом з викладачами нові шляхи подальшого ділового партнерства. На зустрічах обговорюються питання ефективного використання електронних ресурсів НТБ, можливості доступу до світових джерел інформації, розглядаються питання комплектування та книгозабезпеченості окремих дисциплін. Відбуваються презентації Днів кафедри у мультимедійному форматі. Цей захід був вперше організований із застосуванням новітніх інформаційних технологій для кафедри управління галузевим і регіональним економічним розвитком. Так останнім часом науково-технічною бібліотекою підготовлено та видано наступні видання: бібліографічні рекомендаційні списки

літератури «Використання інноваційних технологій в навчальному процесі», «Нафтогазова промисловість України: етапи розвитку, реалії та перспективи», «Геофізичні та петрофізичні дослідження колекторів нафти і газу», «Модернізація картографічного методу дослідження», «Документально-інформаційні комунікації»; бібліографічний показник змісту всеукраїнського щоквартального науково-технічного журналу «Розвідка та розробка нафтових і газових родовищ» (Вип.1 - 2005-2009pp.; Вип. 2 – 2001-2004pp.); «Каталог дисертацій, захищених в ІФНТУНГ з 1999 по 2012pp (з фонду НТБ)»; бібліографічні показники «Рідкісні та цінні видання у фондах науково-технічної бібліотеки (1804-1945pp.)» та «Природно-заповідний фонд України».

Неабияким попитом серед відвідувачів бібліотеки користуються спеціальні картотеки: «Контрольно-вимірювальні прилади», «Технічний прогрес», «Моделювання», «Надійність в техніці» та ін.

Поряд із традиційними формами бібліографічного інформування, працівники бібліотеки активно працюють над створенням віртуальних виставок нових надходжень, тематичних книжкових виставок, повнотекстових електронних баз даних (створено електронні БД «Нафтогазове обладнання», «Праці викладачів і науковців», «Історія ІФНТУНГ»). В інформаційному центрі НТБ можна переглянути електронні журнали на оптичних дисках «Винаходи в Україні», які бібліотека отримує з 2006 року.

Програмне забезпечення «УФД/Бібліотека» дало змогу на більш високому рівні накопичувати електронний інформаційний ресурс, займатися ретроконверсією фондів, надавати сервісні послуги користувачам, автоматизувати всі процеси в діяльності бібліотеки, створювати максимально повне інформаційне забезпечення наукового, навчального та виховного процесів університету.

Інформаційний простір стає ближчим для користувачів завдяки оновленому в 2011р. власному сайту бібліотеки (<http://library.nung.edu.ua/>), який налічує на сьогодні 62 тис. звернень та 230 тис. переглядів сторінок. Через електронний каталог на сайті бібліотеки зареєстрований користувач отримує доступ до інформаційних повнотекстових ресурсів власної генерації (кількість електронних копій праць викладачів університету становить понад 3600). Також створено розділ сайту «ЧитальняONLINE», який містить повнотекстові документи, доступ до яких здійснюється лише в локальній мережі університету. Електронний каталог бібліотеки сьогодні налічує понад 325 тис. бібліографічних записів, які є результатом науково-аналітичної обробки усіх видів та типів видань. Користувачі НТБ мають можливість здійснювати електронне замовлення на літературу, переглядати власний електронний формуляр.

Розділ сайту «Інформаційні ресурси» створений на допомогу науковій роботі та навчальному процесу університету, сприяє ефективному пошуку інформації. База даних «Періодичні видання університету» містить інформацію про видавничу діяльність університету, зокрема відображає зміст та текст статей фахових журналів «Розвідка та розробка нафтових і газових родовищ», «Науковий вісник», «Нафтогазова енергетика», «Методи та прилади контролю якості», «Екологічна безпека та збалансоване ресурсокористування». В журналах публікуються результати наукових досліджень та виробничої діяльності нафтогазового комплексу України.

Рубрика «Бібліографічні видання» містить електронні версії бібліографічних покажчиків, посібників, тематичних списків літератури на актуальні теми, зокрема щомісячного інформаційного бюлетеня «Вища освіта», створених та виданих науково-технічною бібліотекою. Назви періодичних видань, які передплачує НТБ за той чи інший період, вміщає розділ «Перелік періодичних видань НТБ». База даних «Дисертації, захищені в ІФНТУНГ» представлена «Каталогом дисертацій, захищених в ІФНТУНГ з 1999р.» (з фонду НТБ).

На сайті бібліотеки відкрито доступ до реферативних журналів ВІНІТІ нафтогазового профілю. Електронний Реферативний Журнал ВІНІТІ - це інформаційна система, що дозволяє користувачеві переглядати вміст реферативних журналів на персональному комп'ютері. Кожний користувач має можливість завантажити образ оптичного диску з необхідними номерами журналів.

На базі науково-технічної бібліотеки ІФНТУНГ створено "SPE-Library", яка складається з примірників журналів провідних нафтогазовидобувних компаній. На сайті бібліотеки в он-лайн режимі можна ознайомитися з журналом Journal of Petroleum Technology (JPT), який випускає міжнародна організація SPE (спілка інженерів нафтовиків).

Через сайт бібліотеки користувачам за допомогою Інтернет-технологій доступні і зовнішні джерела інформації. Це посилання на наступні наукові інтернет ресурси: «Перспективні винаходи України», «Електронна версія акумулятивного офіційного бюлетеня «Промислова власність», «Цифрова патентна бібліотека», «Наукова періодика України», «Електронні наукові фахові видання», «Електронна бібліотека авторефератів дисертацій», «Наукова електронна бібліотека періодичних видань НАН України», «Російські наукові журнали у вільному доступі», «Каталог дисертацій Росії» та ін., а також корисні посилання на освітні сайти «Вища освіта - інформаційний портал», «Бібліотечний інформаційно-освітній портал», «Педагогічна преса - освітній портал» та ін.

Намагаючись задовольнити виконання широкого спектру запитів своїх користувачів в інформації та у формах її отримання, інформаційний центр бібліотеки надає комплекс бібліотечно-інформаційних послуг:

- пошук в електронному каталозі бібліотеки;
- можливість перегляду нових надходжень;
- можливість використання видань в електронному варіанті;
- виконання замовлень літератури електронною поштою;
- надання консультацій з питань користування електронними базами даних;
- користування персональним ЕОМ;
- репродукування електронних носіїв;
- тиражування записів на електронні носії;
- послуги з ксерокопіювання.

Діяльність інформаційного комп'ютерного центру спрямована на впровадження й освоєння сучасних комп'ютерних технологій і використання загальнодоступних інформаційно-бібліотечних ресурсів: поповнення електронного каталогу документів нових надходжень та ретрофонду, підтримку загальнодоступних баз даних і фонду електронних копій документів, супровід доступу в інформаційний простір Інтернет, сервісне обслуговування комп'ютерної мережі бібліотеки та університету. Об'єднана комплексна система підключена до загальноуніверситетської мережі та Інтернету, дозволяє працювати всім підрозділам взаємопов'язано за постійного обміну інформацією.

Виконуючи протягом 2008-2011рр. наукове дослідження «Основні напрямки діяльності науково-технічної бібліотеки в забезпеченні інформаційних потреб користувачів університету та паливно-енергетичного комплексу України», фахівці бібліотеки не тільки вивчали ринок інформаційних ресурсів, а й і сьогодні приділяють велику увагу багатоаспектному аналізу інформаційних потреб користувачів, всебічному вивченню використання ними первинної інформації та створення вторинної. Інформаційна функція, що стала пріоритетною для бібліотеки, зумовлює поглиблене дослідження проблеми задоволення читацьких потреб. Бібліотечно-інформаційне обслуговування ми розуміємо як задоволення інформаційних потреб та запитів користувачів бібліотеки шляхом створення власних інформаційних продуктів, надання інформаційних послуг, а також доступу до власних і зовнішніх інформаційних ресурсів. Стан забезпечення інформаційних потреб визначають не тільки традиційні кількісні та якісні показники бібліотечної діяльності, але й інтегральний показник, який містить майже всі параметри ефективності, комфортності, своєчасності обслуговування та доступності інформаційних

ресурсів.

Поєднання традиційних та електронних видів ресурсів визначає успішне задоволення інформаційних потреб користувачів, дає можливість сформувати новий стиль сучасної вузівської бібліотеки. Широке коло питань, які стали предметом розгляду науково-дослідної роботи, об'єднала єдина мета – якісне та оперативне задоволення інформаційних потреб користувачів науково-технічної бібліотеки, відповідність інформаційного ресурсу бібліотеки потребам користувачів. Насамперед це книгозабезпеченість навчальних дисциплін літературою (створено оптимальну модель комплексного визначення книгозабезпеченості навчального процесу), аналіз використання бібліографічних показників, вивчення методом анкетування якості бібліотечних послуг, вивчення використання бібліотечного фонду, вивчення та обґрунтування використання АБІС «УФД/Бібліотека» в навчальних та практичних цілях (зокрема в дистанційному навчанні студентів) та ін.

Науково-технічна бібліотека і надалі буде працювати над вдосконаленням розвитку бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів, популяризацією інформаційних ресурсів і послуг у мережевому середовищі, формуванням електронних ресурсів галузевого спрямування з доступом через сайт. Оновлення бібліотечної діяльності пов'язане з сучасним рівнем розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, розширенням можливостей доступу до міжнародних джерел інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1 Коваль Т. Роль наукової бібліотеки в інформаційному забезпеченні вищої освіти / Т. Коваль // Бібл. форум України. – 2007. – №2. – С. 20-23.
- 2 Пилип Я.А. Роль науково-технічної бібліотеки університету в саморозвитку педагогічної майстерності викладача / Я.А. Пилип, Л.В. Цок // Теорія і методика саморозвитку педагогічної майстерності педагогів вищих технічних навчальних закладів України : матеріали Всеукр. науково-метод. конф., м.Івано-Франківськ, 30 трав.-1 черв. 2011р. – Івано-Франківськ, 2011. – С. 187-191.
- 3 Ніколаєнко Н. Роль бібліотеки у формуванні науково-освітнього інформаційного простору ВНЗ / Наталя Ніколаєнко // Вища шк. – 2013. – №5. – С. 48-59.